



TERCER CONGRÉS
CATALANISTA
2008-2009

ÀMBIT DE POLÍTICA

PROCÉS D'INDEPENDÈNCIA

4.5 Independència de Catalunya i Països Catalans

Autor: Vicent Sanchis

Periodista, exdirector del Diari Avui i Director de Barça TV

El procés de reforma autonòmica que es va obrir quan Jordi Pujol va renunciar a presentar-se a unes noves eleccions i tots els partits –tret del PP- el van assumir ha tancat un cicle. Tant se val que finalment el govern de Catalunya i el d'Espanya arribin o no a un nou acord de finançament. Tant se val, també, que finalment hi hagi traspassos bàsics per al desenvolupament econòmic i social de Catalunya, com ara l'aeroport del Prat o el sistema de Rodalies de Renfe. Per damunt de tot això hi ha la constatació general –almenys general en els sectors més actius del país- que la fórmula que es va obrir amb l'aprovació de l'Estatut del 79 s'ha exhaurit. No hi ha més “via autonòmica”, i si n'hi ha és perquè la que la seguirà només s'ha insinuat però no s'ha assentat. L'autonomisme a Catalunya ha cansat els catalans. Cada nou avanç es fa contra la resistència d'un govern i unes institucions –les de l'Estat- que semblen legitimar-se amb la resistència. Amb el ritme que ha decidit marcar José Luis Rodríguez Zapatero al nou Estatut, trigariem tres dècades més de reivindicacions i cansament per aplicar-ne una part substancial del contingut. Ningú en aquest país està decidit a mantenir un estira-i-arrotonsa estèril. La lògica més estricta obliga a pensar, doncs, que ha arribat el moment de plantejar un nou procés que hauria de desembocar en una nova relació pactada a dos amb Espanya o en un procés de segregació unilateral.

Aquesta etapa ni serà llarga ni serà fàcil. Caldrà acumular encara més fracassos polítics. El fracàs de l'actual fórmula de govern, en primer lloc, perquè és obvi que la relació de confiança i bilateralitat que el PSC intentava aconseguir del PSOE no ha funcionat. L'únic argument amb què els integrants del tripartit poden justificar aquest xoc amb la realitat és que amb el Partit Popular “tot seria pitjor”. És possible. Temps i ocasions hi

ha haurà per a comprovar-ho. Però el fet que un dels dos partits que s'alternen en la governabilitat de l'Estat sigui menys radical en els plantejaments nacionals que l'altre – almenys en les formes- no justifica mantenir una situació de tensió sense resultats. Si guanya Zapatero, perd Catalunya. Si guanya el Partit Popular, encara perd més. Fa dos anys que el govern del PSC, Esquerra Republicana i Iniciativa-Verds mantenen una ficció. La ficció d'aconseguir una relació i un tracte amb el govern de l'Estat més justs. A aquestes alçades ningú es creu res, però a aquestes alçades ningú sap trobar encara una alternativa nova.

Fracassarà, doncs, la fórmula pretèsament federal amb el PSOE. Per si encara algú des de la més profunda ingenuïtat no ho tenia clar, la darrera remodelació de govern ha permès a la vicepresidenta María Teresa Fernández de la Vega proclamar que ha arribat el moment de tancar el model autonòmic. Exactament aquesta va ser la pretensió de José María Aznar quan va guanyar amb majoria absoluta la seva segona legislatura i va traspasar a qui encara no les tenia les competències en sanitat i en educació. Un Estat descentralitzat territorialment pretenia el PP. I un Estat descentralitzat territorialment pretén el PSOE. I tots dos han arribat, per diferents camins i estils, a la conclusió que ja el tenen. En aquest Estat les aspiracions que van desembocar en el nou Estatut de Catalunya no tenen lloc. Insistir-hi és cansar-se debades i cansar encara més la cansada societat catalana. No és que aquesta descentralització, tal com la preveuen el PSOE o el PP, sigui incompatible amb les reivindicacions nacionals de la majoria dels partits polítics catalans, és que és incompatible amb el progrés social i econòmic de Catalunya. Això la fa inassumible per la majoria dels catalans.

Després d'aquest primer fracàs polític n'arribarà un altre. Si el PSC, Esquerra i Iniciativa aconseguixen traure un resultat en les pròximes eleccions que faci viable un nou tripartit i a Espanya guanya el PSOE, l'esterilitat nacional arribarà al punt màxim. Si guanya el PP, els nous episodis d'enfrontament cansaran a tothom, perquè no seran creïbles. Si és Convergència i Unió qui pot formar el nou govern de la Generalitat, s'obrirà una nova etapa, però seria la darrera de l'estratègia autonòmica. Què podran aconseguir del govern de l'Estat –sigui quin sigui el partit que se l'administri- els nacionalistes catalans? Què podran oferir a la societat catalana? Ni que sigui d'ací a més anys dels que es pensen els sobiranistes més entusiastes, a poc a poc s'obrirà un nou procés nacionalment molt més ambiciós. Ja ha començat a obrir-se. I no per revelació

divina, sinó per la necessitat que en té Catalunya davant un Estat que és incapaç de garantir-li els mínims i que manté el maltractament nacional com a norma d'actuació. Fa alguns anys Josep-Lluís Carod-Rovira va proclamar que el conflicte es mantenia perquè Espanya havia estat incapaç d'absorbir Catalunya i Catalunya ha estat incapaç de separar-se'n. L'empat no és etern, perquè una de les dues parts no en pot suportar les conseqüències.

En les darreres setmanes ha estat l'exconseller Joan Carretero, líder d'un dels dos corrents crítics d'Esquerra Republicana, qui ha definit una estratègia que permetria entrar en una nova dinàmica nacional: la formació d'una "candidatura d'ampli espectre que tingui com a eix programàtic central la proclamació unilateral de la independència de Catalunya per una decisió majoritària del Parlament". Podria ser una candidatura. Podrien ser-ne dues. En tot cas, sembla irrefutable que el moviment entre el sobiranisme conseqüent o defraudat agafarà nous aires en els pròxims anys.

Aquest és el futur immediat que sembla prendre forma a Catalunya, sense que calguin boles de vidre premonitòries. Però tot això només afecta el Principat estRICTE. Hi ha uns altres territoris que lingüísticament i culturalment també són catalans. Uns altres territoris on el catalanisme polític ha fracassat perquè ha estat incapaç de constituir-se com a alternativa de govern o fins i tot de traure uns resultats mínimament efectius. Pel que fa a aquests territoris, de realitats nacionals i socials extremadament diferents, el catalanisme teòric va ser capaç en els anys seixanta de marcar-ne un manual d'ús, una guia d'estratègies. Va ser Joan Fuster qui va estructurar teòricament aquesta aspiració unificadora. La realitat n'ha desmentit les tesis. No perquè no tinguessin –o no tinguin encara- sentit, sinó perquè potser van arribar massa tard, quan el grau de desnacionalització al País Valencià o a les Illes Balears ja les feien inviables. Després de Joan Fuster hi hagut molts pocs intents de redefinir doctrinalment els camins nacionals que han de seguir cadascun d'aquests territoris. Però, en tot cas, calen noves teories i noves alternatives. Mentrestant, el que sembla indiscutible és que cada any que passa valencians i balears tenen menys possibilitats de ser "catalans" tal com els entenia Joan Fuster.

El procés d'espanyolització sembla irrefrenable al País Valencià i a les Balears, ni que sigui a velocitats diferents. Tampoc sembla possible que s'estructurin alternatives factibles que permetin que les comarques catalanes sota administració aragonesa puguin aspirar ni tan sols al reconeixement lingüístic. Què es pot dir de la Catalunya del Nord? Només l'atracció econòmica de Barcelona sembla garantir que el procés de francesització no sigui total. La situació no és fàcil, doncs, ni permet cap alegria. Tot això es mira des de Catalunya des de la indiferència o des de la impotència. Ningú és capaç de definir un nou cos teòric que almenys permeti sortir del desconcert. Sembla que, senzillament, el catalanisme majoritari ha decidit prescindir-ne. No assumir un nou problema que no és capaç ni tan sols d'entendre.

Hi ha sectors minoritaris que no s'hi resignen. Fins i tot algun partit important, com Esquerra Republicana, mantenen en el seu programa la "unificació nacional". Però sovint i paradoxalment, són aquests sectors els que més s'equivoquen. La inactivitat no aporta res; el compromís sol resultat contraproductiu. Què cal fer? És ben obvi que la resignació és letal. No només nacionalment. També la dispersió de la llengua i la cultura catalanes en dificulta la vitalitat necessària.

Potser es podria començar per aquest punt. Institucions, entitats, empreses i creadors culturals no s'haurien de resignar a la segregació. Una llengua, un mercat. Amb aquesta divisa, les actuacions han de ser més convincents i més contundents. Comencem per aquí. Almenys per aquí. Cap catalanoparlant conseqüent pot acceptar la fragmentació d'aquest mercat, que implicaria la residualització i la desaparició del català al País Valencià i a les Balears, i el seu afebliment a Catalunya. Després o alhora, cal esperar i cal impulsar la reflexió nacional en aquests territoris. Tal com s'impulsava durant els anys seixanta. Són aquests territoris els que han de decidir quines opcions han d'intentar almenys prendre. Després serà una societat majoritàriament subordinada, per grat o per força, qui les haurà d'assumir. Però, en tot cas, és impossible que això arribi a passar si primer no han estat formulades i assumides per una minoria.

Vol formar part el nacionalisme valencià del catalanisme? Té alguna viabilitat política si ho fa? Per ara la realitat ha estat obstinadament contrària a aquesta tesi. Però després d'aquesta constatació el valencianisme no ha deixat de retrocedir en ambició i, encara, en resultats.

Cal, doncs, redefinir doctrinàriament i políticament aquests moviments al País Valencià i a les Balears. Cal contribuir-hi des de Catalunya, que no pot ni vol esperar per veure què hi passa, En tot cas, un suposat procés que conduís a la independència a la Catalunya estricta no debilitaria les aspiracions nacionals als altres territoris que Joan Fuster va voler englobar sota la denominació de Països Catalans. Ningú des del Principat pot fantasejar volent assimilar valencians i mallorquins en aquest nou impuls. Però ningú tampoc ha de tancar cap porta. Si Catalunya se'n surt, serà per millorar. Potser aquesta millora remourà algun sediment al sud, al nord o a l'est.

=====

Barcelona, 21 de maig de 2009